

Остварување и заштита на правата на етничките заедници на локално ниво

- искуства и препораки -

СРЕТЕН КОЦЕСКИ

Скопје, јуни 2014

1. Содржина

2. Листа на скратеници кои се употребуваат во извештајот.....	3
3. Предговор	4
4. Вовед	5
5. Меѓународни стандарди за правата на малцинствата	6
6. Законска рамка за правата на заедниците во Република Македонија	7
7. Предизвици и пракитки на локално ниво.....	15
7.1. Правата на заедниците на локално ниво и КОМЗ.....	15
8. Народен правобранител.....	27
9. Комисија за заштита од дискриминација (КЗД)	29
10. Дополнителни препораки за остварување на правата на заедниците на локално ниво	32
11. Библиографија.....	36
13. Корисни интернет адреси.....	36
Додаток 1: Список на закони со кои уставните амандмани се доуредуваат и допрецизираат.....	37
Додаток 2: Предлог за автентично толкување на член 41 и член 55 од ЗЛС.....	39
Додаток 3: Можен формат на образец за претставка до НП	42
Додаток 4: Формат претставка до КЗД.....	42

2. Листа на скратеници кои се употребуваат во извештајот

АОПЗ	Агенција за остварување на правата на заедниците
ССРД	Секретаријат за спроведување на рамковен договор
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
РМ	Република Македонија
ОРД	Охридски рамковен договор
ОН	Обединети нации
СЕ	Совет на Европа
МЛС	Министерство за локална самоуправа
ЗЛС	Закон за локална самоуправа
КОМЗ	Комисии за односи меѓу заедниците
СЛ	Службен весник
ЗЕЛС	Заедница на единици на локална самоуправа
ЕУ	Европска Унија
НП	Народен правобранител
КЗД	Комисија за заштита од дискриминација

3. Предговор

Овој извештај е изработен за потребите на Агенцијата за остварување на правата на заедниците во Република Македонија, со поддршка на Организацијата за Европска безбедност и соработка - Мисија ОБСЕ во Скопје.

Целта на овој извештај е да даде преглед на законската рамка, искуствата и особено на практиките за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија, нивно учество во процесите на донесување на одлуки на локално ниво, како и да даде одговор на повеќе прашања во врска со процедури и практиките при остварувањето и заштитата на нивните права.

За разлика од претходно подготвени извештаи и материјали поврзани за оваа тема, врз основ на препораките од АОПЗ, овој текст, на краток, едноставен и разбирлив јазик/терминологија, дава приказ на закони кои се изменети последователно на Уставните амандмани во 2001 година, постоечката законската рамка и реалните состојби и предизвици при остварувањето и заштитата на правата на заедниците во РМ.

Авторот на текстот посебно се осврнува на практиките на локално ниво, адресирајќи ги предизвиците кои се јавуваат при практично остварување на правата на заедниците, и соодветно на тоа, дава препораки за нивно можно надминување и унапредување.

Покрај АОПЗ, ОБСЕ и други организации и агенции, се очекува дека овој извештај ќе им послужи и на членовите на советите на општините, членовите на општинските комисии за односи меѓу заедниците, здруженија на граѓани и други заинтересирани лица, организации и институции, во насока на планирање на нивни активности со цел да адресираат дел од предизвиците со кои се соочуваат заедниците на локално ниво, при унапредување и заштита на нивните права.

4. Вовед

Во општества со подолга демократска традиција, приближувањето на власта кон граѓаните и практикувањето на демократијата на локално ниво претставуваат врвен приоритет и придобивка. Со тоа, граѓаните имаат можност непосредно да учествуваат во процесите на донесување на одлуки и нивна реализација во рамките на општината.

Република Македонија во досегашното практикување на демократија, со уставните промени од 2001 година и нивната примена, успеа да изгради механизми кои би требало да обезбеди унапредување и заштита на правата на заедниците кои се помалку од 20% од вкупниот број на населението (во понатамошниот текст: заедници), со можност за нивно ефективно учество во процесите на одлучување, како на централно, така и на локално ниво.

Процесот на децентрализација, како процес на приближување на власта до граѓаните, односно предавање на одредени надлежности од централно на локално ниво на одлучување, од аспект на етничките заедници и унапредување на нивните права, започна со потпишување на Охридскиот рамковен договор¹ во 2001 година, со што се предвидоа измени на уставот на РМ како и на поголем број на закони кои се реализираа во годините потоа.

Покрај другите определби на ОРД кои се од интерес на заедниците, начелото за недискриминација и правична застапеност е значајна придобивка и истата е вградена во голем број на законски и подзаконски акти што регулираат различни области на општествениот живот.

Со тоа, преку Уставот и законите на РМ се гарантираат правата на заедниците и се дефинираат постапките за нивно остварување и заштита во повеќе области од нивно значење. При тоа, како и пред промените во 2001 година, се почитуваат и меѓународните стандарди, конвенции и препораки, се со цел да се подготват квалитетни законски решенија кои се од интерес на граѓаните.

---

¹ Охридски рамковен договор: <http://www.osce.org/skopje/100622>

5. Меѓународни стандарди за правата на малцинствата²

Покрај националното законодавство, односно Уставот и законите на РМ, постојат неколку меѓународни меѓувладини организации и институции, кои се занимаваат со дефинирање на стандардите за правата на етнички заедници - малцинства, и со усвојување на декларации и конвенции даваат кои ги обврзуваат државите потписнички кон за почитување и унапредување на правата на малцинствата.

Тука пред се треба да се споменат:

- Обединети нации:
  - Декларацијана ОН за правата на лицата што припаѓаат на национални или етнички религиозни или јазични малцинства³
- Совет на Европа:
  - Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства⁴
  - Европска повелба за регионални и малцински јазици⁵
- Документи на Европска Унија - повелба за основните права во ЕУ
- Стандарди на ОБСЕ и Високиот комесар за национални малцинства⁶

Овој извештај дава преглед на поважните меѓународните документи поврзани со оваа проблематика, како насока за понатамошно истражување на оваа тема, но истите не ги анализира и објаснува.

---

² Малцинства - не постои општо прифатлива дефиниција за малцинства. Според Макс Ван Дер Штул: Малцинство е група со лингвистички, етнички и културни карактеристики по кои се разликува од мнозинството.

³ <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r135.htm>

⁴ <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

⁵ http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/Charter/Charter_mk.pdf

⁶ <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuideMinorities9en.pdf>

6. Законска рамка за правата на заедниците во Република Македонија

Со потпишување на ОРД на 13 Август 2001 година, претставниците на политичките партии⁷ претставени во Собранието на Република Македонија во тој период, ја потврдија определбата за почитување и унапредување на правата на сите заедници кои живеат во неа.

Според тој договор, меѓу другото, врз основ на процентуалната застапеност на заедниците во вкупниот број на граѓани, предвидени се одредени права за заедниците во различни области. Иако одредување на проценти за стекнување одредени права претставува ограничување, сепак, направен е напредок во таа насока, во споредба со уставот на РМ од 1991⁸ година и законите во важност до 2001 година.

Мултиетничкиот карактер на РМ, а со тоа и точниот број на процентуална застапеност на секоја од заедниците, беше потврден со пописот од 2002 година, при што резултатите ја покажаа следната етничката структура на населението: 64,8% Македонци, 25,17% Албанци, 3,85% Турци, 2,66% Роми, 1,78% Срби, 0,84% Бошњаци, 0,48% Власи и 1,04% останати.

6.1. Амандмани на Уставот според ОРД

Процесот на имплементација на ОРД започна со усвојување на петнаесет уставни амандмани, кои беа проследени со низа законски промени во кои беа вклучени и одредби што се однесуваат на начелото на соодветна и правична застапеност.

Амандманите на Уставот од 1991 се важни поради фактот што овозможија унапредување на правата на припадниците на заедниците, изразени во највисокиот правен акт - Уставот на РМ.

Според ОРД, следните амандмани на Уставот беа усвоени во 2001 година⁹:

- Амандман IV – Преамбула;
- Амандман V – употреба на јазикот на заедниците;

---

⁷ Политички партии чии претставници го потпишаа документот на Охридскиот рамковен договор: ВМРО-ДПМНЕ, Социјал демократски сојуз на Македонија, Партија за демокртски просперитет, Демократска партија на Албанците

⁸ Устав на РМ од 1991 година <http://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspх>

⁹ Устав на РМ 2001 година <http://www.dzr.gov.mk/Uploads/ustavrm.pdf>

- Амандман VI – соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците;
- Амандман VII – статусот на верските заедници;
- Амандман VIII – слободно изразување на идентитетот на припадниците на заедниците;
- Амандман IX – гаранции за заштита, унапредување и збогатување на историското и уметничкото богатство;
- Амандман X – собраниски процедури;
- Амандман XI – избор на народен правобранител;
- Амандман XII – Комитет за односи меѓу заедниците;
- Амандман XIII – именување членови на Советот за безбедност;
- Амандман XIV – избор на членови на Републички судски совет;
- Амандман XV – избор на судии на Уставен суд;
- Амандман XVI и XVII – локална самоуправа;
- Амандман XVIII – начин на донесување одлука за пристапување кон менување на Уставот.

Со амандманите IV и VIII терминот „националности“ е заменет со терминот „заедници“ и со тоа всушност се надградува статусот на етничките Албанци, Турци, Власи, Роми. Исто така, српската и бошњачката заедница добиваат статус на уставно заштитена категорија со нивното внесување во Преамбулата, како и во други амандмани кои произлегуваат од ОРД.

Со амандманот V се утврдува дека македонскиот јазик и неговото идилично писмо е службен јазик на територијата на Република Македонија, но исто така ја официјализира и употребата на јазиците кој го зборуваат најмалку 20% од граѓаните во Република Македонија.

Со амандманот VI, се промовира начелото за соодветна и правична застапеност на заедниците во органите и институциите на централно и локално ниво.

Со амандманот XVI се однесува на воведување на двојно гласање за законот за локална самоуправа, законот за локално финансирање, локални избори, општински граници и за градот Скопје.

Додаток 1: Список на закони со кои уставните амандмани се доуредуваат и допрецизираат.

6.2. Децентрализација - пренесени надлежности на општината

Децентрализацијата подразбира процес на пренесување (делегирање) на надлежностите од владата (централно ниво) на општините (локално ниво), притоа обезбедувајќи ја автономијата на локалната власт самостојно да одлучува за одредени прашања. Клучни сегменти на децентрализацијата во РМ се: децентрализација на власта, фискална децентрализација, територијална организација и јакнење на капацитетите на општините.

Со пренесување на надлежностите од централно на локално ниво, општините добија надлежности во следниве области: урбанистичко планирање, образование, култура, социјална заштита и заштита на децата, примарна здравствена заштита, локален економски развој, заштита на животната средина и природата, спортот и рекреација, комунални дејности, противпожарна заштита.

Од аспект на остварување и унапредување на правата на заедниците, не се докрај исполнети очекувања од процесот на фискалната децентрализација, постои недостаток на средства во општинскиот буџет за образование во услови кога трошоците на училиштата од година во година се зголемуваат, што влијае на остварувањето на правото на образование на мајчин јазик. Се претпоставува дека тоа е една од причините што нема напредок во отворање на нови паралелки на мајчин јазик за припадниците на заедниците во РМ.

Недостатокот на средства во општинскиот буџет, како и се уште централизираниот процес на усвојување на урбанистичките планови, се рефлектира и на програмите за подигање на спомен обележја што би требало да ги донесе и финансира општината, а кои се од значење за припадниците на заедниците. Недостатокот на средства во општината се рефлектира и врз информирањето на заедниците на јазиците во службена употреба во општините, најчесто со недостаток на лица за превод и ажурирање и на материјалите за седниците на совет. Исто така, недостатокот на средства во буџетот на општината претставува главна причина за неопределување средства од општинските буџети за работата на општинските КОМЗ, поддршка на програми од областа на култура кои се од интерес на припадниците на заедниците во општините, како и за поддршка на здруженијата за спроведување програми од интерес на заедниците.

6.3. Агенција за остварување на правата на припадниците на заедниците (АОПЗ)

Согласно Законот за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се во помалку од 20% од населението во РМ, се основа Агенција за остварување на правата на припадниците на заедниците (АОПЗ), која го следи остварувањето и

унапредувањето, заштита на правата на припадниците на заедниците и врши надзор над спроведувањето на одредбите на законите со кои се утврдени тие права.

Во рамки на своето работење АОПЗ се залага за целосно остварување и заштита на правата на припадниците на заедниците во областа на:

- вработување согласно со принципот на соодветна и правична застапеност;
- употребата на јазик;
- образование на мајчин јазик (основно, средно и високо);
- промоција на културата и културното наследство на припадниците на заедниците;
- информирање на свој јазик преку електронските и печатените медиуми;
- поддршка во основање на здруженија на граѓани и фондации заради остварување на културните, образовните, уметничките и научните цели;
- остварувањето на правото на употреба на свои симболи како и во други области во кои со закон се уредени правата на припадниците на заедниците.

Во сите области кои се наведени во рамки на работењето на АОПЗ, постојат голем број на забелешки од страна на припадниците на заедниците, кои не се забелешки за работата на самата агенција, но за состојбите кои се актуелни во општините. Во тој контекст, може да се издвојат дел од нив, кои се забележани во текот на работилниците за зајакнување на капацитети на КОМЗ спроведени од страна на ЗЕЛС и ИРЗ во 2013 година:

- при вработување во општините или јавните претпријатија, не се почитува начелото за соодветна и правична застапеност, при што во најлоша состојба се помалобројните заедници, особено Ромите, Србите и Турците.

- употребата на јазиците во рамките на локалната самоуправа, и покрај одлуките на советот за ставање на определен јазик во службена употреба, во одреден број на општини не се практикуваат, ниту на седници на советот, ниту во администрацијата.

- промоцијата на културата и културното наследство на заедниците во општините не се спроведува, и општините во најголем дел од нив, не определуваат средства за таа намена.

Како најголеми предизвици во овој дел, според учесниците на Партиципативниот форум на здруженија на граѓани на заедници при АОПС, преставува финансирањето на здруженија кое би требало да биде поддржано преку посебен фонд со кој треба да располага АОПЗ за прашања од областа на култура, информирањето на мајчин јазик преку

медиумите, прашањето за образование на мајчин јазик и соодветна и правична застапеност при вработување во локални и државни институции.

Во таа насока, АОПЗ, покрај промотивните и информативни средби во општини кои беа реализирани изминатиот период, се воочува потребата од проактивен пристап од страна на АОПЗ кон општините каде живеат помалобројните заедници со конкретни предлози за остварување, заштита и унапредување на правата на заедниците.

Така, АОПЗ би можела да направи анализи и да развие препораки за секоја од општините посебно за финансирање на здруженијата од општинските буџети за проекти кои се од интерес на заедниците и кои адресираат теми и предизвици од областа на образование и култура. Исто така, во оние општини каде што има медиуми основани од општината, би можело да се даде предлог за воведување на програма и информативни содржини на јазикот на заедницата во општината.

Недостатокот на средства за работа на АОПЗ кој беше забележан и во извештајот на ЕУ за напредокот на РМ, претставува сериозна пречка при работата на Агенцијата и напорите за остварување на правата на заедниците.

6.4. Комисии за односи меѓу заедниците

Со Законот за локална самоуправа од 2002 година, предвидено е задолжително формирање на Комисии за односи меѓу заедниците во 20 општина во Република Македонија и во градот Скопје (со најновата територијална поделба и припојување на општини кон општина Кичево, постојат 19 општини каде според законот задолжително се формирани КОМЗ и 20 општини каде тие се формирани на факултативна или доброволна основа), со што се обезбедува можност да учествуваат во процесот на донесување на одлуки и креирање политики на сите етнички заедници што живеат на територијата на соодветната општина.

Комисиите за односи меѓу заедниците претставуваат единствена институционална рамка за дијалог меѓу заедниците на локално ниво, во рамките на општината.

Работата на овие комисии не значи само заштита на правата на етничките заедници што живеат во малцинство. Функционирањето на овие комисии значи транспарентност во работата на Советот на општината и можност за заедниците, кои не се претставени во Советот на општината, да даваат мислења и предлози за одредени прашања за кои Советот на општината треба да одлучува. Ова претставува исклучителна можност за припадниците на заедниците, доколку немаат свој претставник во советот на општината

избран на избори, да може преку КОМЗ да ги пренесе ставовите и мислењата на припадниците на заедницата за одредени прашања.

Ова е постојана комисија на Советот на општината и функционира како и сите други комисији. Единствена разлика е што Советот на општината, при донесувањето одлуки од областите што го засегаат културниот или етничкиот идентитет на етничките заедници, во согласност со Законот за локална самоуправа, би требало да ги усвојат со посебно мнозинство, односно т.н. „Бадинтерово“ мнозинство/правило.

Иако формирани, државните и локалните институции не направија доволно да ги промовираат КОМЗ меѓу граѓаните и тоа создаде простор за шпекулации за тоа која е нивната улогата. Најчесто, најголем дел од оние граѓани што потврдиле дека имаат информации за КОМЗ, на нив гледаат како на тела што треба да ги помируваат граѓаните доколку има некои проблеми и тепачки на етничка основа или како на форуми на кој ќе се дебатира за прашања кои ги засегаат граѓаните од сите области на живеењето. Таквите перцепции не се совпаѓаат со она што го предвидува законот.

Според Законот за локална самоуправа донесен во 2002 година, работата на овие Комисии се дефинирани со член 41 и со член 55.

Според член 41 од ЗЛС:

- (1) Советот може да работи ако на седницата присуствуваат мнозинство од вкупниот број членови на советот.
- (2) Советот одлучува со мнозинство гласови од присутните членови, ако со закон и со статутот поинаку не е определено.
- (3) Прописите кои се однесуваат на културата, употребата на јазиците и писмата на кои зборуваат помалку од 20% од граѓаните во општината, утврдувањето и употребата на грбот и знамето на општината, се усвојуваат со мнозинство гласови од присутните членови на советот, при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови на советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината.
- (4) На седницата на советот по правило, се гласа јавно.
- (5) За секоја седница на советот се води записник.

Членот 55 од Законот за локална самоуправа гласи:

- (1) Во општината во која најмалку 20% од вкупниот број на жители на општината утврден на последниот извршен попис на населението се припадници на одредена заедница се формира комисија за односи меѓу заедниците.
- (2) Комисијата од ставот 1 на овој член ја сочинуваат подеднакво број претставници од секоја заедница застапена во општината.
- (3) Начинот на избор на членовите на комисијата се уредува со статут.
- (4) Комисијата ги разгледува прашањата кои се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислења и предлози за начините за нивно решавање.
- (5) Советот на општината е должен да ги разгледа мислењата од ставот 4 на овој член и да одлучи во врска со нив.

6.5. Определување на имиња на улици, плоштади, мостови и на други инфраструктурни објекти¹⁰

Согласно член 4 од законот за определување на имиња на улици, плоштади, мостови и на други инфраструктурни објекти, определување име на улица, плоштад, мост и на друг инфраструктурен објект на подрачјето на општината се врши со одлука донесена од советот на општината, а за подрачјето на градот Скопје, со одлука донесена од Советот на градот Скопје.

Одлуката од ставот 1 на овој член се усвојува со мнозинство гласови од присутните членови на советот на општината, односно на Советот на градот Скопје, при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови на советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината, односно во градот Скопје.

Решенијата за определување на имиња на улици и други инфраструктурни објекти треба да добијат дополнителна согласност и од Владата на РМ.

Прашањето за измена на имиња на улици и инфраструктурни објекти станува се по актуелно, и голем број на општини, или веќе пристапиле, или планираат да пристапат кон измена на имиња на улици или објекти. Се смета дека тие измени ги засегаат заедниците кои живеат во општините, земјаќи во предвид дека за овие измени се гласа со посебно мнозинство или т.н. Бадентерово правило. Од тие причини КОМЗ би требало да биде консултирана за мислење пред да се носи одлуката.

---

¹⁰ Закон за определување на имиња на улици, плоштади, мостови и други инфраструктурни објекти. СЛ весник на РМ број 66/04 од 01.10.2004

6.6. Соодветна и правична застапеност во органите на јавната администрација

Едно од прашањата од посебно значење при разговорите за Охридскиот рамковен договор било и остварување на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државна власт и јавната администрација.

Ова начело се применува при:

- избор на судии и судии поротници
- избор на јавни обвинители
- при вработувања во судска служба
- при вработувања во службите на јавното обвинителство
- при вработување на државни и јавни службеници
- при конституирање на тела и органи на Академијата за судии и обвинители, назначување на членови на комисији, при селекција на кандидатите за прием на обука
- при вработувања во органите на локалната самоуправа, јавните претпријатија и јавните установи
- избор на воспитувачи, стручни соработници и друг кадар во основни и средни училишта

Припадниците на заедниците, покрај народниот правобранител, државен управен инспекторат и инспекторат за локална самоуправа, за одредени неправилности или утврдени состојби дека не постои соодветна и правична застапеност при вработување, можат да упатат жалба и до Агенцијата за администрација, да ги информираат и КОМЗ и АОПЗ, и да поднесат тужба пред надлежен суд.

Според испитувањето на ИРЗ и ЗЕЛС од 2013 година за перцепцијата за соодветна и правична застапеност при вработување, како најважен момент од страна на граѓаните - припадници на заедниците беше потенцирана партиската припадност, пред етничката припадност или други критериуми и квалификации.

Во јавните претпријатија формирани од страна на општините, не се води сметка за соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, но индикативно е тоа што здруженијата или самите припадници на заедниците како физички лица не упатуваат жалби или судски тужби до правното лице. Според резултатите од изразувањето, најчесто решението за вработување се бара преку членство во политичка партија.

7. Предизвици и практики на локално ниво

Во продолжение е даден приказ и коментари за тоа на кој начин и со кои механизми би можеле да се остварат правата на заедниците на локално ниво.

7.1. Правата на заедниците на локално ниво и КОМЗ

Забележително е дека при контакти и комуникација со членови на општинските совети, и со членови на Комисиите за односи меѓу заедниците, интересно е тоа што различни општини даваат различни толкувања на Законот за локална самоуправа и соодветно на тоа и ги донесуваат и одлуките.

Според истражувањето спроведено од страна на ИРЗ-Тетово при што беше публикуван и документ *Анализа на политики за КОМЗ*¹¹, постојат недоречености во член 41 и член 55 од ЗЛС кои се рефлектираат врз работата на КОМЗ и предизвикуваат потешкотии при нивното функционирање.

Исто така, со тоа истражување беа идентификувани повеќе прашања кои може да се категоризираат во неколку групи:

- недостаток на механизми за поддршка на континуитетот на работата на КОМЗ откако ќе се воспостави нова административна структура по локални избори
  - отсуство на транспарентност и информации (т.е. недостиг на систематска, прецизна и организирана база на податоци во однос на работата на општинската КОМЗ) достапна за граѓаните во општината
  - недостаток на комуникација меѓу членовите на КОМЗ и граѓаните од општината.
- **Легитимност при избор на претставникот на одредена заедница во КОМЗ**

Во овој дел, не постои законски пропишана процедура и критериуми, и општините немаат унифициран став. Постојат примери каде што членовите се избираат на конкурс спроведен од страна на општините, во други општини во консултации со здруженија на граѓани, месни заедници и слично. Дополнително, се поставува и прашањето кој може а кој не би можел да биде член на КОМЗ, осудувани лица по разни основи и слично.

---

¹¹ ИРЗ-Тетово, 2011 год: *Анализа на политики на КОМЗ*

За помалите заедници кои немаат свој претставник (според етничка припадност) во советот на општината, од исклучително значење е да има свој претставник во КОМЗ. На тој начин, посредно, ќе има можност да ги застапува интересите на етничката заедница на која припаѓа, и со тоа се овозможува идеите и предлозите на помалите заедници, преку КОМЗ, да бидат претставени во советот на општината при одлучување. Како препорака, на собир на граѓани организирани од неформални групи на граѓани или здруженија, би можеле да издвојат предлози за претставник на заедницата во КОМЗ.

- **Одлучување со посебно мнозинство во совет на општина - одлука со т.н. „Бадинтерово правило“**

Од посебен интерес за КОМЗ во овој член е ставот 3, кој се однесува на прописите од областа на културата, употребата на јазиците и писмата, како и употреба на грб и знаме на општината. Тие прописи, наведени погоре, се носат со посебно мнозинство или т.н. „Бадинтерово“ правило. Донесување на одлуки со посебно или т.н. „Бадинтерово“ мнозинство значи дека за одреден пропис да биде усвоен, една половина од присутните членови на Совет што според својата етничка припадност припаѓаат на малцинска заедница, би требало да го поддржат предлогот.

Гласањето со посебно мнозинство или т.н. *Бадинтерово правило* е од посебно значење за заедниците доколку се претставени во советот на општината, бидејќи добиваат можност да ги потенцираат прашањата од важност на нивната заедница, и дополнително да не дадат поддршка на одредени решенија кои што не се во нивен интерес.

Пример: на последните локални избори во една општина се избрани 31 член на совет, од кои 9 (девет) советници што според својата етничка припадност спаѓаат во малцинска заедница. На седница на Советот даден е предлог за усвојување на грб на Општината. Во моментот на гласањето во салата покрај другите советници, присутни се и 5 од вкупно избрани 9 советници припадници на етничко малцинство во општината. Кога ќе биде предлогот ставен на гласање, покрај простото мнозинство од вкупниот број на членови на совет, најмалку половина, односно 3 члена од вкупниот број членови присутни во салата (според овој пример 5 члена) што се етничко малцинство треба да го поддржат предлогот за тој да биде усвоен. Со други зборови, половина од присутните членови на совет кои припаѓаат на помалите заедници треба да се согласат со предлогот за истиот да биде усвоен.

- **Прецизни временски рокови за работа на КОМЗ и комуникација со Советот на општината**

Во законот не е дефинирано во која временска рамка Советот на општината бара, и КОМЗ е дожна да одговори на одредено барање. Со тоа, доколку КОМЗ не е во можност навремено да се состане и да даде мислење, тоа значи дека е можно да ја блокира работата на советот на општината, или процедурата на одлучување да продолжи без мислење на КОМЗ, со што се ускратува можноста за изјаснување на ставовите и мислењата на помалите заедници.

Во овој дел, доколку некоја од заедниците не е задоволна, би можела да достави претставка и до Народниот правобранител.

- **Архива на КОМЗ**

Како што беше наведено претходно, во општините не постојат соодветни архиви за материјали, мислења и други документи поврзани со работата на КОМЗ. Со тоа се доведуваат во прашање голем број на одлуки на советот, дали биле донесени во законски пропишани процедури, и дали правата на помалите заедници биле почитувани. Ова особено претставува проблем при евентуална промена на општинска администрација после локални избори, при што постојат потешкотии во континуитетот на работите.

Ова прашање е важно за заедниците од аспект на континуитет и навремено остварување на нивните права во рамките на општината и преку своите претставници во КОМЗ би требало да се заложат да постои и редовно да се ажурира архива поврзана со КОМЗ.

- **Име на улица или друг објект од важност за заедниците**

Во голем број општини во Република Македонија, изминатиот период имаше предлози за измена на имињата на улици. Иако декларативно добиваме информации дека процедурата се почитувала, сепак, во архивите на општините не може да се најдат податоци за работата на КОМЗ, архива од нивните состаноци, писмени препораки упатени до Советот на општината преку архивата. Во медиумите можеше да се добијат информации за можни пропусти во процедурата при измени на имиња на училишта во Чаир, во Гостивар и други општини во слични ситуации.

Иако во член 41 или член 55 од Законот за локална самоуправа не е експлицитно наведено дека прашањето за определување на имиња на улици, плоштади, мостови и на други инфраструктурни објекти е прашање кое се однесува на односите меѓу заедниците, сепак, во духот на почитување на правата на сите заедници кои што живеат во општината

и нивно учество во процесот на одлучување на локално ниво, советот на општината би требало да побара мислење од КОМЗ.

Доколку припадниците на заедниците би сакале да предложат име на улица или некој друг инфраструктурен објект, во тој случај, како група на граѓани, или одредено здружение во нивно име, треба да достави предлог до Советот на општината, односно органот кој што одлучува по тие прашања. Дополнително, се препорачува да се предложи и како тема на дискусија и во КОМЗ, при што ќе се даде и од нивна страна предлог до советот на општината, односно до органот кој ја носи конечната одлука.

- **Прашања кои се однесуваат на заедниците од областа на култура**

Во законот за локална самоуправа, не е прецизно наведено кои прашања се земаат во предвид како прашања од интерес за односите меѓу заедниците.

Во законот за култура на РМ, според член 2, поимот Култура, во смисла на тој закон, ги опфаќа: творештвото, објавување на уметничкото творештво и заштита и користење на творештвото.

Сите прописи што ги усвојува Советот, вклучително и прописите за финансирање од областа на културата, би требало претходно да бидат разгледани од страна на членовите на КОМЗ и тие да дадат свое мислење. Во општините во Македонија, генерално, тоа не се почитува, и е посебно изразено во урбаните општини со големи општински буџети, додека во руралните општини постојат повеќе примери на подобро функционирање на КОМЗ.

Иако се претпоставува дека ова прашање би било од посебен интерес за заедниците, според истражувањата на ИПЗ, нема база на податоци или документи кои укажуваат дека помалите заедници даваат предлози до советот на општината преку КОМЗ за програми и проекти од нивен интерес.

Помалите заедници би требало да ги формализираат своите барања и тоа може да го направат преку КОМЗ, и со предлози за програми и проекти од нивен интерес кој би можеле да ги спроведат здруженија на граѓани. од особено значење е програмите да бидат доставени до соодветните општински комисији и до советот на општината во период додека се разгледува и дефинира буџетот за следната година.

- **Општини во РМ во кои задолжително треба да има формирано КОМЗ**

Во РМ, КОМЗ според закон треба да има формирано во следниве општини: Брвеница, Дебар, Долнени, Зелениково, Јегуновце, Кичево, Крушево, Куманово, Маврово и Ростуше, Петровец, Сопиште, Струга, Тетово, Чашка, Чучер Сандево, град Скопје, Бутел, Чаир, Шуто Оризари.

Во сите овие општини, најмалку една етничка заедница е со процент од 20% или повеќе во однос на вкупниот број на граѓаните и затоа е формирана Комисија за односи меѓу заедниците.

- **Формирање на КОМЗ во општина каде што вкупниот број граѓани од различни заедници е поголем од 20%**

Законот не предвидува формирање на комисија во случај кога вкупниот број граѓани на две или на повеќе етнички заедници во општината заедно имаат поголем број од 20% од населението. Предуслов да се формира комисија е една заедница да биде застапена со најмалку 20% од вкупниот број граѓани.

Сепак, заедниците, преку граѓаните или здруженија, би требало да препорачаат на советот на општината да биде формирана КОМЗ, бидејќи во општината живеат значителен граѓаните кои припаѓаат на различни заедници. Ова е особено важно доколку заедниците на последните локални избори не успеале да бидат претставени во советот преку советник кој што според својата етничка припадност е од помалата заедница.

- **Формирање на КОМЗ во општини кои не се обврзани со закон да формираат**

Постојат општини како што се Гостивар, Врапчиште, Конче, Лозово и други, кои во својот статут предвиделе формирање на КОМЗ и со одлука на Советот на општината го направиле тоа. Ова се позитивни примери, и постојат иницијативи да се формираат комисији и во други општини. Дилемата што се јавува кај некои членови на КОМЗ е дали овие општини, кои не се обврзани, но сепак формирале КОМЗ, треба да ги почитуваат одредбите на Законот за локална самоуправа. Со оглед на фактот што општините кои не се обврзани според ЗЛС да формираат ваква КОМЗ предвиделе со својот статут дека ќе формираат, тие би требало да ги почитуваат одредбите на законот за локална самоуправа. на интернет страницата: www.komz.mk може да се видат сите општини кои што имаат формирано КОМЗ.

Помалобројните заедници во општините каде што според закон нема обврска да се формира КОМЗ, би можеле да упатат барање до Советот на општината со барање да биде формирана ваква КОМЗ, која што ќе помогне во работата на Советот на општината. Со тоа ставовите и мислењата на заедницата, која нема свој претставник/советник во Советот, сепак да бидат претставени до членовите на Совет пред да се донесе конечна одлука. Во тој дел, може да помогне и АОПЗ кои што би можеле да препорачаат на општината формирање на КОМЗ, при што ќе ги потенцираат придобивките и за заедницата и за општината.

- **Подеднаква застапеност на сите заедници при формирање на КОМЗ**

Според ставот 2 од членот 55 предвидено е КОМЗ да биде составена од подеднаков број членови на заедниците. Тоа значи дека секоја заедница, без оглед на бројот и на процентот во однос на вкупниот број граѓани во рамките на општината, ќе биде претставена во комисијата со ист број како и другите заедници.

Во практика, најголемиот број општини го почитуваат ова правило, но сè уште има општински КОМЗ во кои нема подеднаков број претставници од заедниците. Таа ситуација каде што нема подеднаков број на членови во КОМЗ од сите етнички заедници е многу сериозна, и може да предизвика оспорување на одредени одлуки на советот на општината, односно да се оспори постапката бидејќи процедурата при формирање на КОМЗ не била во потполна согласност со законот.

- **Употреба на јазиците**

Во Република Македонија службен јазик е македонскиот јазик и неговото кирилско писмо. Во општините, покрај македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, службен јазик и писмо е оној што го користат најмалку 20% од граѓаните на општината.

За употребата на јазиците и писмата на кои зборуваат помалку од 20% од жителите на општината одлучува советот на општината.

Во општините во Македонија сè уште нема пример на општина што организирила регистар на граѓани за да се знае колку од нив, во одредена општина, користат јазик различен од македонскиот јазик. Најчесто, според етничката припадност се претпоставува

дека и го користи јазикот на заедницата, но не мора да значи дека секој припадник на одредена етничка заедница го владее и користи и јазикот на заедницата на која припаѓа.

Пример: постојат Албанци во Скопје и други општини кои што не го разбираат и употребуваат Албанскиот јазик, и постојат Роми во Шуто Оризари и други општини кои не го употребуваат Ромскиот јазик.

Преглед¹² на општини и јазици кои се употребуваат:

Општина	Јазик на употреба
Маврово и Ростуше	македонски и турски јазик
Старо Нагоричане	македонски и српски јазик
Студеничани	македонски, албански и турски јазик
Шуто Оризари	македонски и ромски јазик
Центар Жупа	македонски и турски јазик
Пласница	македонски и турски јазик
Врапчиште	македонски, албански и турски јазик
Гостивар	македонски, албански и турски јазик
Чучер Сандево	македонски, албански и српски јазик
Крушево	македонски, албански и влашки јазик
Куманово	македонски, албански и српски јазик

- табела 1 -

Во овие општини, граѓаните имаат право да комуницираат со општината и на јазикот кој што е во службена употреба со одлука на совет на општина, и да ги добијат сите информации и документи на тој јазик.

Во практика, иако голем број на совети на општини имаат усвоено одлуки за ставање во службена употреба на повеќе јазици (види табела 1), таа одлука во практика многу ретко или воопшто не ја практикуваат, најчесто од финансиски причини и трошоци за превод кои што не се во можност да ги покријат.

Во овој дел, доколку не се почитува одлуката на Советот, помалите заедници, меѓу другото би можеле да поднесат претставка до Народниот правобранител и до Државниот инспекторат за локална самоуправа.

¹² Материјали на Агенција за остварување на права на заедниците и ОСБЕ, Берово 2014

Исто така, треба да се истакне дека припадниците на заедници, во одредени општини (пред се рурални), се воздржуваат од употреба на својот мајчин јазик иако истиот е во службена употреба, за да не создадат состојба која "другата страна" може да ја сфати како провокација.¹³

- **Членови на КОМЗ во општини каде што живеат поголем број на различни етнички заедници**

Многу често се јавува дилема за тоа кои заедници треба да бидат застапени во КОМЗ. Според законот, сите оние што се регистрирани на последниот попис би требало да бидат претставени во Комисијата.

Помалите заедници би требало да имаат проактивен пристап по ова прашање и да инсистираат нивната заедница да биде претставена во општинската КОМЗ, и за истото да разговараат со членовите на совет. Според законот, заедниците кои се регистрирани на последниот попис би требало да бидат претставени во КОМЗ.

Доколку советот донесе одлука со која заедниците не се претставени согласно законот, се препорачува да се направат консултации со Народниот правобранител, Државен инспекторат за локална самоуправа, и Комисијата за заштита од дискриминација.

- **Можни теми за дискусија на седница на КОМЗ**

Според ставот 4 во член 55 од ЗЛС, Комисијата ги разгледува прашањата што се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислења и предлози за начините за нивно решавање. Тоа се најчесто прашањата што се дефинирани во членот 41 од ЗЛС, но може да има и други прашања за кои КОМЗ или Советот на општината смета дека се однесуваат на односите меѓу заедниците.

Од досегашната практика, Комисијата ги разгледувала најразлични прашањата и тоа за измена на имиња на улици, усвојување прописи од областа на културата, буџетот на општината, нарушувања на јавен ред и мир, тепачки во основни и средни училишта и други. Своите препораки, КОМЗ преку архивата на општината би требало да ги достави до Советот на општината кој според закон е обврзан да одлучува според нив.

---

¹³ Изјава на граѓани при посета на општините од страна на авторот на текстот

Помалите заедници, дали самите граѓани или преку здруженија и друга организира форма, доколку сметаат дека има потреба, преку својот претставник во КОМЗ може да предлага теми за дискусија на КОМЗ за кои што смета дека се од интерес на нивната заедница. Нема ограничувања на теми, се додека истите се од интерес на припадниците на заедницата.

- **Прашања и теми кои не се во надлежност на КОМЗ**

Треба да се знае дека КОМЗ не е здружение на граѓани или друго слично тело/организација. Нејзината работа е определена со закон, според кој таа упатува мислења и предлози до Советот на општината.

Многу КОМЗ во јавноста претставуваат свои проектни активности во кои беа носители, но се јавува дилемата дали со тоа излегуваат од својот делокруг на работа.

Исто така, КОМЗ не може да носи одлуки ниту да има надгласување меѓу членовите, и доколку членовите на КОМЗ не можат да постигнат консензус за одредени препораки, тогаш се препорачува сите предлози, без оглед колку се различни меѓу себе, да бидат пренесени до советот на општината во писмена форма преку архива, и потоа советот ќе одлучува за нив.

- **Поврзаност на КОМЗ со Комитетот за односи меѓу заедниците, Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор и АОПЗ**

Според законот, општинските КОМЗ не се формално поврзани ниту обврзани да комуницираат со парламентарниот Комитет за односи меѓу заедниците, со Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор и со АОПЗ.

Од друга страна, членовите на КОМЗ, при консултација со граѓаните од заедниците кои ги претставуваат, би требало да ги утврдат сите предизвици и проблеми со кои се соочуваат заедниците, и за тоа да достават информација до АОПЗ, која што понатака може да ги информира останатите институции со кои соработува како што се ССРД, управите за развој и унапредување на образованието на јазиците и управата за афирмирање и унапредување на културата на припадниците на заедниците во Република Македонија, и во соработка со нив, да развива препораки за нивно надминување

Од досегашната практика и искуства стекнати во текот на работата на општинските КОМЗ, постои потреба од формализирање на канали на комуникација и соработка помеѓу овие

тела. Редовна и обврзувачка комуникација помеѓу општинските КОМЗ со парламентарниот комитет за односи меѓу заедниците, ССРД и АОПЗ може да придонесе за подобрување на квалитетот на работење на општинските комисии, а да се пренесат пред законодавецот сите проблеми со кои се соочуваат на локално ниво и да соработуваат на ниво надминување. Тоа прашање би можело да се уреди во рамките на статутите на општините и деловниците за работа на КОМЗ и другите институции.

- **Употреба на симбол и знаме на заедниците во општините**

Граѓаните кои се припадници на одредена заедница во рамките на општината, тоа барање би требало да го претстават пред нивниот член-претставник во КОМЗ. Потоа, КОМЗ би требало да дискутира за тоа прашање и за истото да упати соодветен предлог до советот на општината. Согласно Законот за локална самоуправа советот на општината е должен да одлучи по тоа прашање. Притоа не е обврзан да го прифати мислењето на КОМЗ, и одлуката може да биде и негативна.

На припадниците на заедницата која го поднела предлогот, се препорачува да организираат директни средби со членовите на советот и да го објаснат своето барање, како и придобивките доколку истиот предлог биде прифатен за сите граѓани во општината. Во тој дел може да се побара поддршка и од медиумите и од останати здруженија на граѓани во општината кои би можеле да информираат за иницијативата и да лобираат пред членовите на совет предлогот да биде усвоен.

Постојат општини, кои не ги почитуваат одредбите од законот, и не ги истакнуваат сите симболи и знамиња, согласно законот. Во тој дел, припадниците на заедниците и нивните здруженијата би требало да реагираат и да ги информираат сите надлежни органи, со барање за надминување на состојбите и почитување на законот. За жал, постои воздржаност во одредени општини, и голем дел од припадници на заедници, со цел да не се конфронтираат со своите сограѓани од населените места, не сакаат и формално да реагираат, односно да упатат жалба и слично.

- **Како и во која постапка една заедница може да даде предлог за образование на мајчин јазик?**

Припадниците на заедницата - родители, кои што сакат децата да учат на мајчин јазик, потребно е да упатат барање до советот на општината кој со одлука може да дозволи формирање на паралелка, согласно критериуми и правилник за формирање на

паралелка. Дополнително, потребно е и мислење од министерство за образование и наука.

Според усмени информации добиено во текот на работилници за зајакнување на капацитети на КОМЗ споредени од ЗЕЛС и ИРЗ во 2013 година, постојат барања за формирање на паралелки кои ќе учат на мајчин јазик, истите се усвоени од страна на советот на општината, но министерството за образование и наука се уште нема издадено одобрение.

- **Автентично толкување на член 41 и член 55 од ЗЛС**

Законската регулатива поврзана со правата на заедниците, дава солидна основа за остварување на правата на заедниците, и најголем дел од нив се применуваат. Од друга страна, постои одредена тенденција кај советите на општините да го читаат законот на начин кој не ги зема во предвид и другите законски решенија, и се даваат толкувања кои не одат во прилог на остварување на правата на заедниците. Голем број на здруженија кои ја анализираат работата на КОМЗ и остварување на правата на заедниците, доаѓаат до информации според кои евентуално толкување на одредбите во член 41 и 55 од Законот за локална самоуправа би можело да расчисти одредени дилеми и предизвици со кои се соочуваат КОМЗ а со тоа и заедниците на локално ниво. Според ИРЗ-Тетово, потребно е да се побара автентично толкување на членовите 41 и 55 од ЗЛС, и во понатамошна постапка, соодветно на толкувањето, да се пристапи кон измена и дополнување на тој закон.

Покрај прашањата со кои се бара автентично толкување на членовите од законот постојат и други дилеми за неколку прашања во врска со формирањето и функционирањето на КОМЗ и истите се наведени во овој извештај.

Во овој дел, советите на општините, со статутите или деловниците за работа би можеле да надминат дел од проблемите, и во таа насока АОПЗ во соработка со ЗЕЛС би можеле да развијат препораки кои би биле усвоени од страна на општинските совети.

Додаток 2: Предлог за автентично толкување на член 41 и член 55 од ЗЛС.

- **Споменици и спомен обележја**

Со цел да се одбележат значајни настани и личности од историјата на заедниците, согласно Законот за меморијални споменици и спомен обележја¹⁴ може да се подигнат меморијални споменици и спомен обележја. Врз основ на член 5 од законот, Меморијален споменик може да подига Собранието на Република Македонија, согласно со овој закон.

Иницијатива за подигање меморијален споменик можат да дадат, како и да вложуваат средства за негово подигање: Собранието на Република Македонија и органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа, установи, здруженија на граѓани и фондации, други заинтересирани правни лица и граѓани.

Спомен-обележје можат да подигаат општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, согласно со овој и друг закон.

Припадниците на заедниците, организирани во здруженија или како физички лица, можат да дадат иницијатива до советот на општините за подигање спомен-обележје, како и да вложуваат средства за негово подигање.

Согласно член 17 од истиот закон, советот на општината ја усвојува програмата за петгодишен период со гласање на советот на општината со двојно мнозинство, односно т.н. Бадентерово правило.

Согласно законот, министерството за култура определува субјект кој ќе биде надлежен за нивно понатамошно чување, одржување, заштита и користење.

Во практиката, доколку некоја од заедниците има предлог за подигање на спомен - обележје на локално ниво, припадниците на таа заедница, како физички лица или преку здруженија во кои што членуваат, можат да упатат предлог до Советот на општината за нивно поставување. Пожелно е, во тој процес на подготовка и развој на идејата да биде вклучена и КОМЗ, која што може дополнително да го поддржи и да го афирмира барањето.

---

¹⁴ Службен весник на РМ број 66/04

8. Народен правобранител

Улогата на Народниот правобранител е дефинирана со член 77 од Уставот на Република Македонија и со Законот за Народен правобранител.¹⁵ Според член 2 од законот, Народниот правобранител е орган на Република Македонија кој ги штити уставните и законските права на граѓаните и на сите други лица кога им се повредени со акти, дејствија, и пропуштање на дејствија од органите на државната управа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања и кој презема дејствија и мерки за заштита на начелата за дискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби.

Според член 33 од истиот закон, кога Народниот правобранител ќе констатира дека се повредени уставните и законските права на подносителот на претставката од органите на државната управа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања или дека се повредени начелата на дискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедницата во органите на државна власт, органите на единицата на локалната самоуправа и јавните установи и служби или пак се направени други неправилности и доколку оцени дека извршувањето на управниот акт ќе произведе ненадоместлива штета за правото на заинтересираното лице ќе бара:

- времено одложување на извршувањето на управниот акт до одлуката на второстепениот орган
- времено одложување на извршувањето на управниот акт до донесување на одлука на надлежниот суд
- времено одложување на извршувањето на управниот акт до донесување на одлука на надлежниот суд

Органите од членот 2 од овој закон се должни веднаш, а најдоцна во рок од три дена од денот на приемот на барањето доставено од НП да ја донесат и да ја достават одлуката до НП одлуката со која управниот акт е времено одложен од извршување. Надлежните органи се должни по завршувањето на постапката одлуката да ја достават и до НП.

---

¹⁵ Закон за народен правобранител <http://www.ombudsman.mk/upload/documents/Zakon%20na%20NP.PDF>

Според Законот за народен правобранител, нема пропишан образец за претставка, и во продолжение даваме еден пример кој што би можел да се користи од страна на граѓаните.

Во постапка пред НП, во службена употреба е македонскиот јазик и кирилското писмо, како и јазикот и писмото кој што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните.

Народниот правобранител има канцеларија во Скопје, и подрачни канцеларии во Тетово, Кичево, Битола, Штип, Струмица и Куманово каде што е претставен со заменици на народниот правобранител.

Комуникацијата со народниот правобранител може да биде лично, по пошта, факс, телефон, или по електронски пат.

Членовите на КОМЗ, доколку сметаат дека постои дискриминација од страна на државни органи, институции или организации со јавни овластувања, или нема соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби, за истото би можеле да го информираат Народниот правобранител, како и АОПЗ, кои во понатамошна постапка опишана претходно, би можеле да дадат предлози или да преземат мерки за нивно надминување.

Додаток 3: Можен образец за претставка до Народен правобранител

9. Комисија за заштита од дискриминација (КЗД)

Комисијата за заштита од дискриминација (КЗД), со своите надлежности, може да игра важна улога во однос на заштита на правата на заедниците.

Меѓу другите, КЗД ги има следните надлежности¹⁶:

- постапува по претставки, дава мислење и препораки за конкретните случаи на дискриминација;
- на подносителот на претставката му дава информации за неговите права и можности за покренување на судска или друга постапка за заштита;
- покренува иницијатива за поведување на постапка пред надлежните органи поради сторени повреди на овој закон;
- ја информира јавноста со случаите на дискриминација и превзема активности за промоција и едукација на еднаквоста, човековите права и недискриминација;
- воспоставува соработка со органите надлежни за остварување на еднаквост и заштита на човековите права во локалната самоуправа;
- дава препораки на државните органи за преземање на мерки за остварување на еднаквоста;
- дава мислења по предлози на закони од значење за заштита од дискриминација;

Граѓанинот може да биде дискриминиран и да поднесе претставка врз основа на пол, раса, боја на кожа, род, припадност на маргинализирана група, етничка припадност, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, ментална и телесна попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или која било друга основа.

Области во кој граѓанинот може да биде дискриминиран и да има право да поднесе претставка до комисијата:

- Работата и работните односи;
- Образование, наука и спорт;

---

¹⁶ Сл. Весник на РМ 50/2010

- Социјална сигурност, вклучувајќи го и подрачјето на социјална заштита, пензиско и инвалидско осигурување, здравствено осигурување и здравствена заштита;
  - Правосудство и управа;
  - Домување;
  - Јавно информирање и медиуми;
  - Пристап до добра и услуги;
  - Членување и дејствување во синдикални, политички партии, здруженија на граѓани и фондации или други организации засновани на членство;
  - Култура и
  - Други области определени со закон.
- Временски рок за поднесување на претставка во случај на дискриминација?
Претставка до КЗД се поднесува најдоцна во рок од три месеци од моментот од кога настанало делото/акт на дискриминирање.
- Како се поднесува претставката?
Писмено или усно, лично во комисијата за заштита од дискриминација, преку пошта, преку телефон или преку електронска пошта.
- Јазици на кој може да се поднесе претставката
Претставката може да се поднесе:
- На македонски јазик
  - На јазик кој го зборуваат повеќе од 20% од граѓаните на Република Македонија
  - Кој било од службените јазици и неговото писмо кои се користат во единицата на локалната самоуправа, и комисијата ќе одговори покрај на македонски јазик, и на овој јазик.
- Трошоци за поднесување на претставка.
При поднесување на претставката не се плаќаат никакви такси и надоместоци
- Дополнителни информации што треба да се достават со претставката?
Сите информации, факти и докази кои сметам дека одат во прилог на потврдување на дискриминацијата?
- Временски период за одговор од КЗД по поднесена претставка
Најдоцна во рок од 90 дена од моментот на доставувањето на претставката, комисијата ќе достави мислење за наводната дискриминација до мене и до оној

против кого ја поднесувам претставката и ако утврди дискриминација, ќе препорача начин на отстранување на повредата на правото. Ова ќе биде доставено и до мене и до тој што ме дискриминирал.

- Постапка при утврдена дискриминација од страна на КЗД
Лицето за кое е утврдено дека сторило дискриминација, треба да ја отстрани повредата на правото во рок од 30 дена од денот на приемот на препораката, како и за тоа да ја извести комисијата.

Додаток 2: Формат претставка до КЗД (страница 35)

10. ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ЗАЕДНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНО НИВО

Препораки за АОПЗ за соработка со КОМЗ

1. Воспоставување и формализирање на каналите на комуникација и соработка помеѓу АОПЗ и општинските КОМЗ, со цел размена на информации во врска со состојбите и начините за поефективно остварување и унапредување на правата на заедниците на локално ниво, во согласност со законските надлежности на АОПЗ утврдени во член 16(2) од Законот за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија.
2. Организирање на промотивни настани и кампањи за зголемување на видливоста и запознавање со местото, улогата и надлежностите на АОПЗ насочени кон членовите на општинските совети и КОМЗ, здруженијата на заедниците, граѓанските организации, граѓаните, медиумите и други заинтересирани страни во различни општини и региони во државата.
3. Организирање „отворени денови на АОПЗ“ преку кои секој заинтересиран граѓанин, припадниците на заедниците, локалните институции, претставниците на граѓанскиот сектор, медиумите и други заинтересирани субјекти би можеле од блиску да се запознаат со работата и активностите на АОПЗ.
4. Членовите на Партиципативниот форум, воспоставен во рамките на АОПЗ, да се заложат и да организираат редовни средби и консултации со соодветниот член од нивната заедница во општините и КОМЗ со цел за меѓусебна размена на информации и мислења во врска со остварувањето и унапредување на правата на заедниците во општината.

Препораки за АОПЗ за соработка со општините

1. Проактивен пристап од страна на АОПЗ во иницирање на директни средби и разговори со градоначалници, претседатели на совети и членови на КОМЗ во општините, со цел да се утврдат предизвиците со кои се соочуваат припадниците на заедниците на локално ниво и за почитување и доследно спроведување на одредбите дефинирани со член 41 и член 55 од Законот за локалната самоуправа.
2. АОПЗ да иницира дискусија со општините, во соработка со Заедницата на единиците на локална самоуправа (ЗЕЛС), за утврдување на листа на локални прописи, кои треба да се усвојат или да се изменат со посебно мнозинство гласови од страна на советите на општините (т.н. Бадинтерово правило) согласно член 41(3) од Законот за локалната самоуправа.
3. АОПЗ да покрене расправа, во соработка со ЗЕЛС и Министерството за локална самоуправа, во врска со определување на средства од општинските буџети за непречена работа на КОМЗ, а посебно за одбележување на културни настани и зачувување на културниот и јазичниот идентитет на заедниците во општините.
4. АОПЗ да изготви анализа, да иницира расправа и да предложи модели за јавен и транспарентен процес на избор на членови на КОМЗ од страна на советите на општините, како и во која мера советите на општините ги разгледуваат и одлучуваат во врска со дадените мислења и препораки од страна на КОМЗ.

Препораки за АОПЗ за соработка со здруженијата на заедниците на локално ниво

1. АОПЗ да воспостави директна соработка и да обезбеди поддршка на граѓанските здруженија на заедниците застапени на локално ниво во насока на јакење на нивните капацитети да ги претставуваат и застапуваат интересите на заедниците пред локалните и централните власти за сите прашања од нивен интерес.
2. Во таа насока, АОПЗ да организира редовни средби на општинско/регионално ниво со здруженијата на задниците со цел да развие партнерски однос со нив, да се запознае со реалните проблеми и предизвици со кои се соочуваат заедниците на локално ниво, како и да информира за своите надлежности и активности и за

програмите и работата на Владата на планот на заштита и остварување на правата на сите заедници.

3. АОПЗ да формира и ажурира регистер на здруженијата на заедниците кои работаат и се залагаат за остварување и подобрување на правата на заедниците и проектите кои тие ги спроведуваат на локално, регионално или државно ниво.

Препораки за АОПЗ за соработка со медиумите на локално ниво

1. АОПЗ да воспостави редовна комуникација и соработка со електронските и печатените медиуми кои делуваат на регионално и локално ниво, со цел да информира за сите свои тековни проекти и активности и заради анимирање на медиумите за состојбите и предизвиците во остварувањето на правата на заедниците во општините.
2. АОПЗ да поддржи и организира едукативни и други активности за претставниците на медиумите на локално ниво со што ќе се зајакне нивната улога во процесот на градење мултикултурализам во медиумската сфера и ќе се обезбеди социјално вклучување, заштита и промовирање на суштинските елементи за зачувување на идентитетот, јазикот и културата на заедниците на локално ниво.
3. АОПЗ да организира посебни обуки за јакнење на способностите и вештините на сопствениот раководен кадар и вработените, како и на претставниците на здруженијата на заедниците застапени во Партиципативниот форум за комуникација со медиумите и односи со јавноста.

Препораки за АОПЗ во врска со Собранието на Република Македонија

1. АОПЗ да иницира средби и да поттикне постојана размена на мислења и ставови во насока на поефективно остварување и унапредување на правата на заедниците

на локално ниво помеѓу членовите на парламентарниот Комитет за односи меѓу заедниците и претседателите и членовите на КОМЗ и во истите да земе активно учество.

2. АОПЗ, во соработка со ЗЕЛС и Секретаријатот за спроведување на Охридскиот рамковен договор и други надлежни институции, да покрене и организира стручна расправа или консултации во врска со потреба од обезбедување на автентично толкување на член 41 и член 55 од Законот за локалната самоуправа.
3. АПОЗ, во соработка со ресорното министерство, другите надлежни институции и граѓанскиот сектор, да поддржи анализа и дискусија за измена и дополнување на член 41 и член 55 од Законот за локалната самоуправа.

11. Библиографија

1. Права на заедниците во Република Македонија. Заеднички вредности, 2005.
2. Примена на начелото на соодветна и првична застапеност. ИПЗ и ЗЕЛС, 2014
3. Се што сакам да знам за комисиите за односи меѓу заедниците . ИПЗ, 2011
4. Комисија за заштита од дискриминација www.kzd.mk
5. Спроведување на правата на заедниците (ОБСЕ 2012).

13. Корисни интернет адреси

1. Институт за развој на заедницата www.irz.org.mk
2. Комисии за односи меѓу заедниците – ИПЗ www.komz.mk
3. Заедница на единици на локална самоуправа www.zels.org.mk
4. Секретаријат за спроведување на рамковен договор www.siofa.gov.mk
5. Организација за безбедност и соработка во Европа www.osce.org/skopje
6. Делегација на Европска комисија
http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm
7. Министерство за локална самоуправа www.mls.gov.mk
8. Собрание на Република Македонија www.sobranie.mk

Додаток 1: Список на закони со кои уставните амандмани се доуредуваат и допрецизираат

Уставните амандмани се доуредуваат и допрецизираат со измени и/или дополнување следните закони:

а) закони што се однесуваат на употребата на јазиците и кои внесуваат измени во сите релевантни закони од аспект на употребата на јазиците (Амандман V):

- Закон за избор на пратеници¹⁷ во Собранието на Република Македонија
- Закон за изменување и дополнување на Законот за избор на Претседател¹⁸ на Република Македонија
- Закон за изменување и дополнување на Законот за попис¹⁹ на населението, домаќинствата и становите во РМ
- Закон за изменување и дополнување на Законот за државни службеници²⁰
- Закон за дополнување на Законот за објавување²¹ на законите и другите прописи и акти во “Службен весник на Република Македонија
- Закон за изменување и дополнување на Законот за локални избори²²
- Закон за дополнување на Законот за извршната²³ постапка
- Закон за дополнување на Законот за управните²⁴ спорови
- Закон за изменување и дополнување на Законот за парничната²⁵ постапка
- Закон за изменување и дополнување на Законот за кривичната²⁶ постапка
- Закон за изменување и дополнување на Законот за општата управна²⁷ постапка

б) Закони што се однесуваат на лични документи (Амандман V):

- Закон за изменување и дополнување на Законот за лична карта²⁸

---

¹⁷ Закон за избор на пратеници “Службен весник на Република Македонија”, бр. 42/02

¹⁸ Службен весник на Република Македонија”, бр. 11/04

¹⁹ Службен весник на Република Македонија”, бр. 43/02);

²⁰ Службен весник на РМ”, бр.17,40,85/03

²¹ Службен весник на Република Македонија”, бр.43/02

²² Службен весник на Република Македонија”, бр. 35/04);

²³ Службен весник на Република Македонија”, бр. 64/03

²⁴ Службен весник на Република Македонија”, бр. 44/02

²⁵ Службен весник на Република Македонија”, бр. 44/02

²⁶ Службен весник на Република Македонија”, бр. 44/02

²⁷ Службен весник на РМ бр. 44/02

²⁸ Службен весник на РМ бр. 38/02 и 16/04

- Закон за изменување и дополнување на Законот за матичната евиденција²⁹
- Закон за измени и дополнување на законот за внатрешни³⁰ работи
- Закон за изменување и дополнување на Законот за патните исправи³¹ на државјаните на Република Македонија
- Закон за дополнување на Законот за безбедност на сообраќајот³² на патиштата

д) Закони поврзани со образованието (Амандман V и VIII):

- Закон за изменување и дополнување на Законот за основно³³ образование
- Законот за изменување и дополнување на Законот за средно³⁴ образование

ѓ) Закони поврзани со надлежностите на единиците на локална самоуправа и нивно финансирање (Амандман XII):

- Закон за локална самоуправа³⁵
- Закон за даноците³⁶ на имот
- Закон за изменување и дополнување на Законот за административните³⁷ такси
- Закон за дополнување на Законот за внатрешни³⁸ работи
- Закон за територијалната³⁹ организација на локалната самоуправа во Република Македонија
- Закон за финансирање на единиците на локалната⁴⁰ самоуправа
- Закон за градот⁴¹ Скопје
- Закон за комуналните⁴² такси

Други акти од важност за примена на уставните амандмани од 2001 година:

Деловник⁴³ на Собранието на РМ за имплементација на Амандманите V, X, XIV, XVI и XVIII

---

²⁹ Службен весник на Република Македонија”, бр. 38/02

³⁰ Службен весник на РМ”, бр. /02

³¹ Службен весник на Република Македонија”, бр. 20/03 и 46/04

³² Службен весник на Република Македонија”, бр. 38/02 и 38/04

³³ Службен весник на РМ бр. 63/04

³⁴ Службен весник на РМ бр. 67/04

³⁵ Службен весник на РМ бр. 5/02

³⁶ Службен весник на РМ бр. 61/04

³⁷ Службен весник на РМ бр. 61/04

³⁸ Службен весник на РМ бр. 38/02

³⁹ Службен весник на РМ бр. 55/04

⁴⁰ Службен весник на РМ бр. 61/04 и 96/04

⁴¹ Службен весник на РМ бр. 55/04

⁴² Службен весник на РМ бр. 61/04

Додаток 2: Предлог за автентично толкување на член 41 и член 55 од ЗЛС

Член 41 Закон за локална самоуправа (постоечки текст)		Прашања за автентично толкување
Став 1	Советот може да работи ако на седницата присуствуваат мнозинство од вкупниот број на членови на совет.	Нема прашања
Став 2	Советот одлучува со мнозинство гласови од присутните, ако со закон и со статутот поинаку не е определено.	Нема прашања
Став 3	Прописите кои се однесуваат на културата, употребата на јазиците и писмата на кои зборуваат помалку од 20% од граѓаните во општината, утврдувањето и употребата на грбот и знамето на општината, се усвојуваат со мнозинство гласови од присутните членови на советот, при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови на советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината.	Прашања за став 3 од член 41: <ol style="list-style-type: none"> 1. Кои се прописи од културата, и што вклучува? 2. Дали буџетот на општината треба да се носи со посебно мнозинство, доколку во него е предвидена и ставка за култура, и во моментот на гласање, ставката за култура претставува интегрален дел на целиот буџет на општината? 3. Дали при гласање во советот на општината, за прашања сврзани со став 3 од член 41, претседателот задолжително треба да го постави прашањето на гласање по втор пат при што ќе се изјаснат посебно само припадниците на помалите заедници застапени во советот на општината?
Став 4	На седницата на советот по правила, се гласа јавно.	Нема прашања
Став 5	За секоја седница на советот се води записник.	Нема прашања

- табела 2 -

⁴³ Службен весник на РМ бр. 60/02

Член 55 Закон за локална самоуправа (постоечки текст)		Прашање за автентично толкување
Став 1	Во општината во која најмалку 20% од вкупниот број на жители на општината утврден на последниот извршен попис на населението се припадници на одредена заедница се формира комисија за односи меѓу заедниците.	Нема прашање
Став 2	Комисијата од ставот 1 на овој член ја сочинуваат подеднаков број претставници од секоја заедница застапена во општината.	<p>Прашања за став 2 од член 55:</p> <ol style="list-style-type: none"> Доколку некоја етничка заедница во одредена општина за која е утврдено дека е застапена со последниот попис, а при формирање со одлука на совет на општина не е претставена со член во Комисијата за односи меѓу заедниците: <ul style="list-style-type: none"> а) дали така формираната комисија, без претставници на сите заедници кои што според попис живеат во општината, се смета дека е формирана согласно законот? б) дали така формираната комисија има законска основа да функционира и да дава мислења на советот?
Став 3	Начинот на избор на членовите се утврдува со статут.	Нема прашања
Став 4	Комисијата ги разгледува прашањата кои се однесуваат на односите меѓу заедниците застапени во општината и дава мислење и предлози за нивно решавање.	<p>Прашања за став 4 од член 55:</p> <ol style="list-style-type: none"> Кој може да бара мислење од комисијата за односи меѓу заедниците, и кој може да упатува предлози за разгледување на теми до комисијата за односи меѓу заедниците? Во која форма (писмена или усмена) се бараат предлози и мислења од комисијата за односи меѓу заедниците, и во која форма ги дава комисијата своите мислења до советот на општината? Кој поточно утврдува кои прашања се однесуваат на односите меѓу заедниците? Кои се прашањата кои се однесуваат на односите меѓу заедниците кои што комисијата за односи меѓу заедниците може да ги разгледува?

		<p>5. Дали при гласање и усвојување на буџетот на општината од страна на советот на општината, треба да има претходно добиено мислење од комисијата за односи меѓу заедниците, доколку во буџетот е предвидена ставка за трошоци од област на културата, и таа ставка претставува интегрален дел на буџетот?</p>
<p>Став 5</p>	<p>Советот на општината е должен да ги разгледа мислењата од ставот 4 на овој член и да одлучи во врска со нив.</p>	<p>Прашања за став 5 од член 55:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Во која постапка и начин комисијата за односи меѓу заедниците ги доставува мислењата до Советот на општината? 2. Дали советот на општината, за прашања поврзани со став 4 од член 55 од законот за локална самоуправа, пред да одлучува за тие прашања, мора задолжително да побара мислење од комисијата за односи меѓу заедниците? 3. Во кој временски рок советот на општината е должен да ги разгледа мислењата на комисијата за односи меѓу заедниците, и во кој временски период треба да донесе одлука во врска со нив?

- табела 3-

Додаток 3: Можен формат на образец за претставка до НП

До:

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ

ул. "Димитрие Чуповски" бр. 2

1000 Скопје

Република Македонија
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
O M B U D S M A N
Republic of Macedonia

П Р Е Т С Т А В К А

1. ПОДАТОЦИ ЗА ПОДНОСИТЕЛОТ:

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____ МЕСТО НА ЖИВЕЕЊЕ _____

АДРЕСА _____ ТЕЛЕФОН _____

ПРИПАДНИК НА ЗАЕДНИЦА _____

2. ПОЛ: М Ж _____ 3. ВОЗРАСТ _____

4. ПРОФЕСИЈА _____ 5. ДРЖАВЈАНСТВО _____

6. ОРГАН ИЛИ ОРГАНИЗАЦИЈА НА КОЈА СЕ ОДНЕСУВА ПРЕТСТАВКАТА

_____
_____

7. ИМЕ, ПРЕЗИМЕ И ФУНКЦИЈА НА СЛУЖБЕНОТО ЛИЦЕ КОЕ ГО ПОВРЕДИЛО ПРАВОТО НА ПОДНОСИТЕЛОТ

_____
_____

8. ВО ПРОДОЛЖЕНИЕ НАВЕДЕТЕ ГИ ПОДАТОЦИТЕ ЗА АКТОТ (РЕШЕНИЕ, ЗАКЛУЧОК И СЛ.) СО КОЈ ВИ Е ПОВРЕДЕНО ПРАВОТО ИЛИ ОПИШЕТЕ ГО ДЕЈСТВИЕТО СО КОЕ ВИ Е НАНЕСЕНА ПОВРЕДАТА

_____

---

9. НАВЕДЕТЕ КОИ ПРАВНИ СРЕДСТВА СТЕ ГИ ВЛОЖИЛЕ (ДО КОЈ ОРГАН И КОГА)

---

10. ПРИЛОГ (ДОКАЗ):

---

11. ВО КАНЦЕЛАРИЈАТА НА НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ БЕВТЕ ПРИМЕНИ ОД (ИМЕ И ПРЕЗИМЕ НА СЛУЖБЕНИКОТ)

ДАТУМ

ПОТПИС НА ПОДНОСИТЕЛОТ

Додаток 4: Формат претставка до КЗД

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Комисија за заштита од дискриминација

бул. Гоце Делчев бб (Зграда на МРТВ), спрат 20, Скопје

тел. 02/3232-242

ПРЕТСТАВКА

ВАЖНО: Од претставката која ни ја упатувате, копија ќе биде доставена до физичкото/правното лице, односно органот против кого ја поднесувате претставката.

ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ ЗА ПОДНОСИТЕЛОТ

1. ИМЕ: _____
2. ПРЕЗИМЕ: _____
3. НАЗИВ: _____
4. (доколку подносителот е правно лице)
5. АДРЕСА/СЕДИШТЕ: _____
_____
(доколку подносителот е правно лице)
6. ПОЛ: _____
7. ДАТУМ НА РАЃАЊЕ: _____
8. ТЕЛЕФОН: _____ Е-MAIL: _____
9. ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ: _____ (не е задолжителен податок)
10. ДАЛИ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА ЗА ИМЕ НА ДРУГО ЛИЦЕ: _____
(одговорете со ДА или НЕ)
11. АКО ОДГОВОРОТ НА ПРЕТХОДНОТО ПРАШАЊЕ Е ПОТВРДЕН, НАВЕДЕТЕ ВО ЧИЕ ИМЕ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА:
_____
12. ДАЛИ ИМАТЕ СОГЛАСНОСТ ОД ЛИЦЕТО ВО ЧИЕ ИМЕ ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА:
_____ (одговорете со ДА или НЕ; доколку ДА, истата приложете ја)

ПОДАТОЦИ ЗА ФИЗИЧКОТО/ПРАВНОТО ЛИЦЕ, ОДНОСНО ОРГАНОТ ПРОТИВ КОГО ЈА ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКАТА

1. АКО ПРЕТСТАВКАТА СЕ ОДНЕСУВА НА ПРАВНО ЛИЦЕ/ОРГАН:

- **НАЗИВ:** _____
- **СЕДИШТЕ:** _____
- **ТЕЛЕФОН:** _____
- **ДАЛИ СТЕ ВРБОТЕН/А ВО ТОА ПРАВНО ЛИЦЕ/ОРГАН:** _____
(одговорете со ДА или НЕ)

2. АКО ПРЕТСТАВКАТА СЕ ОДНЕСУВА НА ФИЗИЧКО ЛИЦЕ:

- **ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:** _____
- **АДРЕСА:** _____
- **ТЕЛЕФОН:** _____
- **ДАЛИ ЛИЧНОСТА ЗА КОЈА ТВРДИТЕ ДЕКА ВЕ ДИСКРИМИНИРАЛА ТОА ГО НАПРАВИЛА НА РАБОТНОТО МЕСТО/ИЗВРШУВАЈЌИ ГИ РАБОТНИТЕ ЗАДАЧИ:**
_____ (одговорете со ДА или НЕ)
- **АКО ПРЕТХОДНИОТ ОДГОВОР Е ПОЗИТИВЕН, НАВЕДЕТЕ КАДЕ Е ВРАБОТЕНА ЛИЧНОСТА:** _____
_____
_____

(назив на претпријатието/институцијата/организацијата, адреса, телефон, позиција/работно место на соодветната личност)

ВАЖНО: Доколку има повеќе физички и/или правни лица, односно органи против кои поднесувате претставки, Ве молиме за секој од нив да пополните посебна претставка.

ОСНОВ/И ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Заокружете еден или повеќе основи на дискриминација, врз чија основа сметате дека сте дискриминирани.

1. Пол	11. Други видови уверувања
2. Раса	12. Образование
3. Боја на кожа	13. Политичка припадност
4. Род	14. Личен или општествен статус
5. Припадност на маргинализирана група	15. Ментална и телесна попреченост
6. Етничка припадност	16. Возраст
7. Јазик	17. Семејна или брачна состојба
8. Државјанство	

9. Социјално потекло

10. Религија или верско уверување

18. Имотен статус

19. Здравствена состојба

20. Некоја друга основа:

(наведете

која) _____

КАДЕ СЕ СЛУЧИ НАСТАНОТ ПО КОЈ ПОВОД ПОДНЕСУВАТЕ ПРЕТСТАВКА

1. РАБОТАТА И РАБОТНИТЕ ОДНОСИ

2. ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И СПОРТ

3. СОЦИЈАЛНА СИГУРНОСТ, ВКЛУЧУВАЊИ ГО И ПОДРАЧЈЕТО НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ, ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

4. ПРАВОСУДСТВО И УПРАВА

5. ДОМУВАЊЕ

6. ЈАВНО ИНФОРМИРАЊЕ И МЕДИУМИ

7. ПРИСТАП ДО ДОБРА И УСЛУГИ

8. ЧЛЕНУВАЊЕ И ДЕЈСТВУВАЊЕ ВО СИНДИКАЛНИ, ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ, ЗДРУЖЕНИЈА НА ГРАЃАНИ И ФОНДАЦИИ ИЛИ ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАСНОВАНИ НА ЧЛЕНСТВО

9. КУЛТУРА

10. ДРУГИ ОБЛАСТИ ОПРЕДЕЛЕНИ СО ЗАКОН _____
_____ (наведете)

ОПИС НА НАСТАНОТ (опишете го детално настанот по кој повод поднесувате претставка, вклучувајќи ги податоците за времето, местото, лицата кои биле присутни и слично)

ВАЖНО: Доколку Ви е потребно повеќе место за пишување, употребете додатен лист.

ДОКАЗИ (наведете ги доказите кои ги доставувате во прилог на претставката)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1. **ДАЛИ ИМАТЕ ПОВЕДЕНО СУДСКА ПОСТАПКА** _____ (одговорете со ДА или НЕ)

2. **АКО СТЕ ПОВЕЛЕ, ПРЕД КОЈ СУД И КОГА** _____

_____

(доставете и фотокопија од тужбата)

3. **ДАЛИ СЕ ИМАТЕ ОБРАТЕНО ДО ДРУГА ИНСТИТУЦИЈА** _____ (одговорете со ДА или НЕ)

4. **АКО СТЕ СЕ ОБРАТИЛЕ, ДО КОЈА И КОГА** _____

_____

(доставете и фотокопија од кореспонденцијата)

МЕСТО И ДАТА

ПОТПИС